

paper for The status of women in agrifood systems. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc9040en>.

9. **Hataminia, S., Khosravi, T.** (2025). *The Impact of Research and Development (R&D) Expenditures on the Value Added in the Agricultural Sector of Iran*. International Conference on Modern Studies in Management, Economics, Accounting and humanities. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2505.14746>.

10. **Huang, B., Revenko, O.** (2024). «Innovative business models in the agricultural sector: international experience and adaptation opportunities in Ukraine». *Modeling the development of the economic systems*. № 3. pp. 168-172. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-22>.

11. **Ivanchenko, V., Vozk, V., Yermolenko, O., Prusova, G., Revenko, O.** (2024). *Innovative factors ensuring strategic changes in sectors of the national economy*. *Ekonomika rozvytku*. Vol. 23. № 4. pp. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.57111/econ/4.2024.20>.

Abstract.

Fedashko T. *Formation of transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises of the EU countries and Ukraine.*

The achievement of the goals of developing agro-industrial enterprises can be ensured by their effective operations and a favorable business environment. Based on the generalization of indicators on the socio-economic assessment of the actual state of development of the EU countries and Ukraine, the dependence of the value expression of exports of goods and services on a number of other indicators that are directly or indirectly related to the transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises was considered. The need to transition from the raw-material orientation of the agro-industrial sector to a knowledge-oriented growth model was identified. The study confirmed the importance of a multifactorial approach to assessing the conditions for conducting agro-industrial business amid the spatial transformations of the post-war period. Positive factors include investments, intellectual resources, and gender inclusion, which together strengthen export potential. It is emphasized that the negative correlation of the value-added indicator indicates an excessive concentration of the agricultural sector in GDP without appropriate levels of technological or export modernization. The identified dependencies also underscore the importance of investments in intangible assets and human resources as long-term drivers of growth in modern conditions. At the same time, it is concluded that effective post-war recovery requires harmonization of institutional, economic, and social prerequisites in rural areas. The results of the study substantiate the need for a comprehensive strategic approach to managing the development of the agro-industrial complex, grounded in analytical tools and empirical assessments. Practical recommendations are identified to support and develop export agro-industrial businesses under prolonged military conflict.

Keywords: agro-industrial enterprise, mechanism, development, post-war recovery, transformation process, export potential, innovation, added value, investment, employment.

Стаття надійшла до редакції / Received 23.12.2025 Прийнята до друку / Accepted 04.01.2026 Опубліковано / Published 19.01.2026

Бібліографічний опис статті:

Федашко Т.П. *Формування трансформаційних процесів у механізмах розвитку агропромислових підприємств країн ЄС та України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2026. № 1. С. 158-162.

Fedashko T. *Formation of transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises of the EU countries and Ukraine. Actual problems of innovative economy and law*. 2026. No. 1, pp. 158-162.

УДК: 351.07:321.7:004.9; JEL classification: D72, H11, O33

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-36>

МЕДВІДЬ Вікторія Юрївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та публічного управління, Полтавський державний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0002-2257-6276>

ДОРОФЄВ Олександр Вікторович, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління, Полтавський державний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0002-8608-0501>

МАРЧЕНКО Олена Миколаївна, здобувач вищої освіти ступеня вищої освіти Магістр Полтавського державного аграрного університету

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ВЛАДИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Медвідь В.Ю., Дорофєєв О.В., Марченко О.М. *Електронна демократія як інструмент відновлення влади в умовах суспільних трансформацій.*

У статті здійснено комплексне дослідження електронної демократії як інструменту відновлення легітимності публічної влади в умовах масштабних суспільних трансформацій, що відбуваються в Україні під впливом цифровізації, глобалізації, збройної агресії та структурних соціально-економічних змін. Методологічну основу дослідження становить поєднання інституційного, комунікативного, системного та синергетичного підходів. Теоретичним підґрунтям слугують концепції легітимності влади М. Вебера та теорія комунікативної дії Ю. Габермаса. Розмежовано поняття електронного урядування як адміністративно-сервісного механізму та електронної демократії як політико-комунікативного явища, що забезпечує участь громадян у формуванні й контролі державної політики. Розроблено структурно-функціональну модель електронної демократії як механізму відновлення легітимності влади, що охоплює п'ять взаємопов'язаних рівнів: суб'єкти взаємодії (держава та громадянське суспільство), інструментарій е-демократії (е-петиції, онлайн-консультації, бюджет участі, відкриті дані, е-голосування), функціональні результати (прозорість, підвітність, інклюзивність, зворотний зв'язок), підсумковий ефект (відновлення легітимності) та ризики й обмеження (цифрова нерівність, кіберзагрози, формалізація участі, низька цифрова грамотність). Здійснено порівняльний аналіз моделей е-демократії окремих країн ЄС і визначено місце України на тлі європейського досвіду цифрової трансформації публічного управління. Наукова новизна дослідження полягає в системному обґрунтуванні е-демократії як багатовимірного механізму відновлення легітимності влади, що поєднує нормативно-правові, технологічні та партисипаторні виміри. Встановлено, що ефективність е-демократії визначається не кількістю запроваджених платформ, а якістю реального діалогу між владою та суспільством. Результати дослідження засвідчують, що за умов належного нормативного, технологічного та освітнього забезпечення електронна демократія здатна зміцнити довіру до влади й сприяти стабілізації соціально-політичних процесів в Україні.

Ключові слова: електронна демократія, електронне урядування, цифрова трансформація, публічне управління, відновлення влади, легітимність, довіра, цифрова нерівність, відкриті дані.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Медвідь Вікторія Юрївна, Дорофєєв Олександр Вікторович, Марченко Олена Миколаївна, 2026

Постановка проблеми у загальному вигляді. Масштабні трансформаційні процеси, що відбуваються в українському суспільстві під впливом цифровізації, глобалізації, безпекових викликів та структурних соціально-економічних змін, роблять дослідження інструментів електронної демократії надзвичайно важливими й актуальними. Сучасний етап державотворення характеризується переосмисленням ролі публічної влади, пошуком нових моделей взаємодії держави й громадян та необхідністю відновлення довіри до інститутів управління. Особливою гостротою ця проблематика набуває в умовах триваючої збройної агресії проти України, яка

радикально змінює контекст функціонування державних інститутів. Воєнний стан, масове переміщення населення, руйнування інфраструктури та перерозподіл управлінських повноважень між центром і регіонами формують принципово нове середовище для реалізації демократичних процедур.

За цих умов традиційні офлайн-механізми участі громадян значною мірою втрачають свою операційну ефективність, натомість цифрові інструменти стають не лише зручною альтернативою, а й єдиною можливим каналом комунікації між владою та суспільством. Водночас суспільна криза довіри, що

накопичувалася протягом десятиліть під впливом корупційних практик, непрозорості прийняття рішень та відчуженості громадян від управлінських процесів, набуває нових вимірів. Запит на підзвітність влади, відкритість державних інституцій та реальну, а не декларативну участь громадян у формуванні публічної політики визначає стратегічний порядок денний реформування системи публічного управління. Саме тому електронна демократія постає не як технологічний експеримент, а як системна відповідь на глибинні суспільні потреби – відновлення легітимності влади через інклюзивність, прозорість і діалог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з класичними підходами до аналізу легітимності влади, розробленими М. Вебером, довіра громадян до інститутів є ключовою умовою стабільності політичної системи [1]. У контексті сучасних суспільних трансформацій довіра дедалі більше залежить від відкритості процедур ухвалення рішень, доступності інформації та можливості реальної участі громадян у формуванні політики. Концепції комунікативної дії Ю. Габермаса підкреслюють значення публічного дискурсу як основи демократичної легітимності [2]. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна Н. наголошують, що цифрова трансформація та електронне врядування здатні створити в Україні передумови для запобігання корупційним явищам в державному управлінні та мінімізації існуючих і прогнозованих ризиків [3, с. 48]. Отже, е-демократія постає як багатовимірний механізм відновлення довіри до інститутів влади, що поєднує нормативно-правові, технологічні та партисипаторні виміри суспільних трансформацій.

В Україні процеси цифровізації набули системного характеру після ухвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні та створення відповідних інституційних механізмів реалізації цифрової політики [4]. Водночас суспільні кризи, пов'язані з війною, економічними викликами та реформуванням публічної адміністрації, актуалізують питання відновлення довіри до влади через нові механізми участі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне обґрунтування ролі електронної демократії як інструменту відновлення легітимності публічної влади в умовах суспільних трансформацій. Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: теоретичне осмислення поняття електронної демократії; аналіз її інструментарію; дослідження впливу цифрових механізмів участі на довіру до влади; виявлення ризиків та перспектив удосконалення відповідних механізмів в Україні. Наукова новизна дослідження полягає в системному поєднанні інституційного, комунікативного та синергетичного підходів до аналізу електронної демократії як механізму відновлення легітимності влади в умовах глибоких соціально-політичних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття електронної демократії сформувалося на перетині політичної науки, теорії комунікації та інформаційних технологій, що зумовлює його багатовимірний характер і складність інтерпретації в сучасному науковому дискурсі. У широкому розумінні електронна демократія трактується як цілісна система інституційних і технологічних механізмів, які, взаємодіючи між собою, забезпечують участь громадян у процесах прийняття суспільно значущих рішень за допомогою цифрових засобів комунікації [5], водночас сприяючи підвищенню рівня прозорості та підзвітності влади. Вона охоплює як процедурні аспекти, до яких належать електронні вибори, петиції та консультації, так і комунікативні форми взаємодії, зокрема онлайн-дискусії та функціонування громадських платформ, що забезпечують постійний діалог між владою і суспільством.

Співвідношення понять «електронне урядування» та «електронна демократія», попри їхню

концептуальну спорідненість, залишається предметом активних наукових дискусій, оскільки ці явища відображають різні аспекти цифрової трансформації публічного управління. Електронне урядування, відповідно до визначення ООН, спрямоване передусім на підвищення ефективності надання державних послуг через використання інформаційно-комунікаційних технологій [6], тоді як електронна демократія акцентує увагу на розширенні можливостей громадян щодо участі у формуванні, реалізації та контролі державної політики. Таким чином, якщо електронне урядування має переважно адміністративний і сервісний вимір, то електронна демократія характеризується як політико-комунікативне явище, що безпосередньо пов'язане з розвитком громадянського суспільства.

У межах інституційного підходу електронна демократія розглядається як невід'ємний елемент трансформації публічної влади, що передбачає не лише впровадження нових технологічних інструментів, а й суттєву зміну процедур, правил та ролей суб'єктів управління, які взаємодіють у цифровому середовищі. Водночас комунікативний підхід акцентує увагу на якості публічного діалогу, підкреслюючи значення відкритості, інклюзивності та ефективності механізмів формування суспільного консенсусу, що виникає в процесі цифрової взаємодії. Системний підхід дозволяє розглядати електронну демократію як складну підсистему публічного управління, яка функціонує у тісному взаємозв'язку з правовими, соціальними та технологічними компонентами, що взаємно впливають один на одного. Синергетичний підхід пояснює динамічний характер цифрової трансформації, інтерпретуючи її як процес самоорганізації складних соціальних систем, у межах якого нові структури та форми взаємодії виникають унаслідок нелінійних процесів розвитку.

У контексті цифрової трансформації концепція публічної влади зазнає суттєвих змін, набуваючи нових характеристик, серед яких ключовими є мережевість, відкритість та інтерактивність, що визначають нову логіку взаємодії між державою та громадянами. Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [7], відкритість даних виступає обов'язковою умовою функціонування демократичної держави, а цифрові платформи своєю чергою забезпечують необхідну інструментальну основу для реалізації цього принципу, створюючи умови для прозорості, доступності інформації та активного залучення громадян до процесів управління.

Сучасні суспільні трансформації в Україні, що відбуваються під впливом численних внутрішніх і зовнішніх чинників, характеризуються не лише комплексністю, але й багатовекторністю, яка проявляється у взаємопов'язаному розвитку політичних, соціально-економічних та технологічних процесів. Політичні реформи, процеси децентралізації влади, активна євроінтеграція, тривала воєнна агресія, а також стрімка цифровізація суспільства формують принципово новий контекст функціонування державних інститутів, у межах якого змінюються як механізми управління, так і очікування громадян. Водночас зазначені трансформації супроводжуються глибокою кризою довіри до влади, яка, маючи системний характер, проявляється у зниженні рівня суспільної підтримки управлінських рішень, що ухвалюються органами державної влади, а також у поширенні скептичних настроїв щодо їхньої ефективності та доброчесності. Ця криза довіри, будучи складним і багатовимірним явищем, зумовлена поєднанням історичних передумов, соціально-економічних труднощів і недосконалості комунікацій між владою та громадянами, що в сукупності створює підґрунтя для відчуження суспільства від державних процесів. Зокрема, відсутність належного рівня прозорості в діяльності владних структур, обмежена участь громадян у процесах прийняття рішень, а також наявність корупційних ризиків, які

підбивають довіру до інституцій, суттєво послаблюють легітимність влади та ускладнюють ефективне функціонування демократичних механізмів. У цьому контексті цифрові технології постають не просто як інструмент оптимізації управління, а як важливий ресурс для глибинного оновлення управлінських практик і відновлення довіри між державою та суспільством.

Цифрова модернізація публічної влади, яка передбачає не лише впровадження сучасних технічних рішень, але й трансформацію управлінської культури, орієнтованої на відкритість, підзвітність і взаємодію з громадянами, створює нові можливості для розвитку демократичних процесів. Зокрема, створення онлайн-платформ громадської участі, впровадження політики відкритих даних та активний розвиток електронних сервісів сприяють формуванню нової моделі взаємодії між державою і громадянами, яка ґрунтується на принципах прозорості, доступності та взаємної відповідальності. У межах процесів децентралізації, що передбачають передачу значної частини повноважень на місцевий рівень, зазначені механізми набувають особливого значення для розвитку територіальних громад, оскільки саме на цьому рівні формується безпосередній зв'язок між владою та громадянами, який визначає ефективність управління та рівень довіри до державних інституцій загалом.

Розглянемо структурно-функціональну модель електронної демократії як інструменту відновлення легітимності влади (рис. 1).

Рисунок відображає повну структурно-функціональну модель і складається із п'яти рівнів:

На першому рівні представлено суб'єкти взаємодії: держава (органи публічної влади) та громадяни (громадянське суспільство), пов'язані через платформу е-демократії у двосторонньому діалозі. У контексті відновлення легітимності влади роль держави є визначальною: якщо держава сприймає е-демократію як інструмент справжнього діалогу, вона здатна відновити довіру громадян. Якщо ж ефект як інструмент керованої участі буде протилежним: недовіра лише поглибитися [8]. Громадянське суспільство є тим суб'єктом, який визначає, чи стане е-демократія реальним інструментом відновлення легітимності влади, чи залишиться формальністю. Держава може побудувати платформу, але лише активне громадянське суспільство здатне зробити її дієвою. Саме тому розвиток цифрової грамотності, підтримка громадських організацій та захист цифрових прав громадян є не менш важливими, ніж технологічна інфраструктура е-демократії [1].

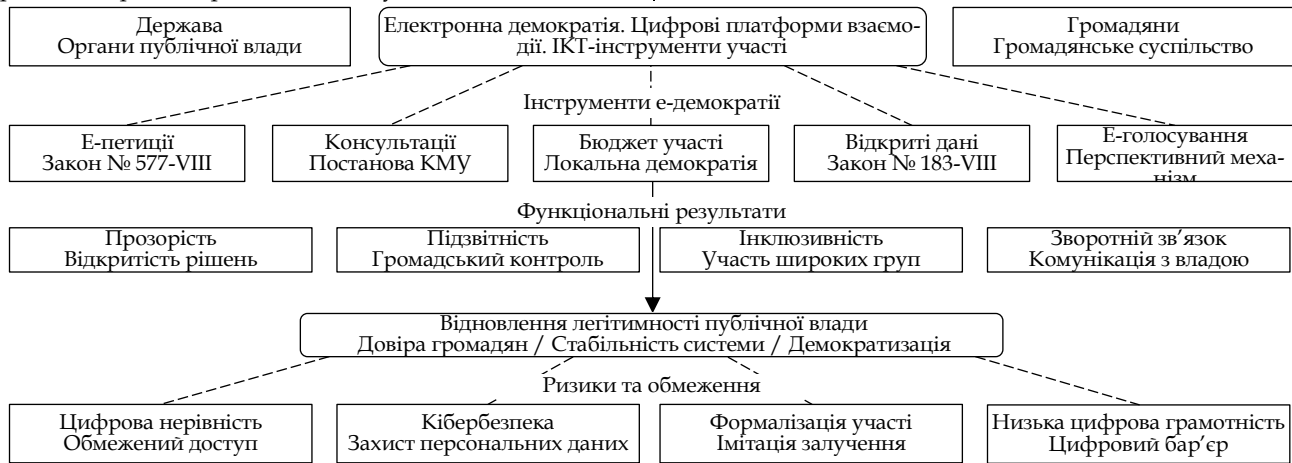

Рис. 1. Структурно-функціональна модель електронної демократії як інструменту відновлення легітимності влади. Джерело: розроблено авторами на основі [3; 4; 5; 8; 10; 11]

Другий рівень об'єднує п'ять ключових інструментів е-демократії:

- е-петиції є наочним прикладом того, як цифровий інструмент може одночасно підвищувати легітимність влади і виявляти її обмеження. Коли влада реагує змислово – довіра зростає. Коли відповідь є формальною відпискою, громадяни переконуються у неефективності участі, що поглиблює кризу довіри. Саме тому якість інституційної реакції на е-петиції є не менш важливою, ніж сам факт їх існування [9];

- онлайн-консультації є, мабуть, найбільш прямим зв'язком між е-демократією та легітимністю влади. Коли громадяни бачать, що їхні пропозиції реально враховуються в ухвалених рішеннях, формується відчуття співаторства державної політики, а це є одним із найпотужніших чинників відновлення довіри до інститутів влади;

- бюджет участі є наочним доказом того, що е-демократія здатна відновлювати довіру до місцевої влади. Коли мешканець бачить, що його голос матеріалізувався у конкретному об'єкті в його районі, формується принципово інше ставлення до місцевого самоврядування – не як до далекої бюрократії, а як до інструменту спільного господарювання. Саме цей ефект співвідповідальності робить бюджет участі одним із найефективніших механізмів легітимізації публічної влади на місцевому рівні;

- відкриті дані є одним із найпотужніших механізмів відновлення легітимності влади, оскільки діють на найглибшому рівні – рівні інформаційної асиметрії між державою та громадянами. Історично влада зберігала

легітимність частково завдяки монополії на інформацію. Відкриті дані руйнують цю монополію і створюють умови для рівноправного діалогу, в якому громадяни можуть апелювати до тих самих фактів, що й чиновники. Саме тому відкритість даних є не технічним питанням, а глибоко політичним актом перерозподілу влади між державою і суспільством;

- електронне голосування є найбільш показовим прикладом того, що технологія сама не вирішує політичних проблем. Воно може суттєво розширити участь громадян і зміцнити легітимність влади, але лише за умови, що суспільство довіряє системі, законодавство забезпечує надійні гарантії, а технічна інфраструктура є захищеною від зовнішнього втручання. В умовах України, де кризу довіри до влади поглиблює активна інформаційна війна, запровадження е-голосування потребує особливо ретельної підготовки, адже ціна помилки тут є значно вищою, ніж у мирний час [10; 11; 12].

Основні функціональні результати представлено на третьому рівні. Прозорість через е-демократію є, мабуть, найбільш прямим механізмом відновлення легітимності влади саме тому, що вона діє на рівні інформаційної асиметрії – найглибшої причини недовіри громадян до інститутів управління. Коли держава добровільно відмовляється від монополії на інформацію і відкриває свою діяльність для громадського погляду, це є потужним сигналом готовності до підзвітності. В українському контексті, де недовіра до влади має глибоке історичне коріння, саме послідовна цифрова прозорість здатна

поступово змінити базову установку громадян – від «влада приховує» до «влада відкрита для перевірки». Підзвітність через е-демократію є тим механізмом, який перетворює легітимність із разового акту (виборів) на безперервний процес. Влада, яка постійно перебуває під верифікованим громадським контролем і знає про це, поводить інакше, ніж влада, яка звітує раз на чотири роки перед виборчою урною. Саме ця постійність контролю, забезпечувана цифровими інструментами, є найбільш потужним механізмом відновлення і підтримання легітимності публічної влади в умовах суспільних трансформацій.

Залучення громадян через е-демократію є тим механізмом, який замикає коло легітимності. Влада отримує легітимність через участь громадян у її формуванні та контролі. Е-демократія робить цю участь масовою, доступною та регулярною, а не одноразовою подією раз на чотири роки. Саме тому розвиток інструментів залучення є стратегічним пріоритетом для будь-якої держави, що прагне відновити суспільну довіру в умовах трансформацій [4; 7; 9].

Легітимність публічної влади в умовах трансформацій є центральною категорією, що об'єднує всі інші елементи нашого дослідження (четвертий рівень). Е-демократія є інструментом відновлення легітимності не тому, що вона є технологічно досконалою, а тому, що вона адресує глибинні причини кризи – відчуженість, непрозорість і підзвітність. Саме тому ефективність е-демократії як механізму легітимації визначається не кількістю запроваджених цифрових платформ, а якістю реального діалогу між владою та суспільством, які ці платформи забезпечують [13].

На п'ятому рівні розглянемо ризики та обмеження, які можуть виступати стримувальними чинниками у процесі відновлення влади. Цифрова нерівність є тим обмеженням е-демократії, яке перетворює її з потенційно універсального механізму відновлення легітимності влади на інструмент, ефективний лише для частини суспільства. Влада, яка будує свою легітимність лише на цифровій участі громадян, ризикує отримати легітимність, засновану на голосах найбільш привілейованих соціальних груп, ігноруючи вразливі групи. Саме тому подолання цифрової нерівності є не технічним, а глибоко політичним завданням, умовою того, щоб е-демократія дійсно слугувала відновленню легітимності влади в інтересах усього суспільства, а не його цифрово активної меншості. Кіберзагрози для е-демократії є тим викликом, який робить питання відновлення легітимності влади через цифрові інструменти принципово складнішим в українському контексті. Е-демократія може бути потужним механізмом зміцнення довіри лише тоді, коли громадяни впевнені у захищеності та надійності цифрових платформ участі. В умовах активної кібервійни ця впевненість потребує постійного підтвердження через конкретні технічні та інституційні заходи захисту. Саме тому інвестиції у кібербезпеку е-демократичної інфраструктури є не технічними витратами, а стратегічними інвестиціями у легітимність демократичного правління.

Формалізація участі є тим ризиком е-демократії, який безпосередньо загрожує її здатності відновлювати легітимність влади. Більше того, формалізована е-демократія є потенційно більш руйнівною для легітимності, ніж повна відсутність цифрових інструментів участі. Громадяни, яким не обіцяли участі, не відчувають зради. Громадяни, яким обіцяли участь і не виконали обіцянки, відчувають глибоке розчарування, що породжує більш стійку та глибоку недовіру до інститутів влади. Саме тому якість реагування влади на результати е-демократичних процесів є не менш важливою, ніж сама наявність цих процесів. Цифрова грамотність є одним із ключових чинників, що визначають реальну ефективність електронної демократії, а не лише її формальне значення. Вона не є лише технічною передумовою, цифрова грамотність є політичною умовою інклюзивної демократії. Без неї е-демократія відтворює нерівність, а не долає її [14; 15].

Для країн Європейського Союзу характерним є поєднання цифровізації адміністративних послуг із механізмами електронної участі громадян, що дозволяє розглядати е-демократію не лише як технологічний феномен, а як складову модернізації політичної системи. У контексті посткризових явищ, міграційних процесів, пандемії COVID-19 та безпекових викликів цифрові інструменти стали засобом підтримання легітимності інститутів влади та розширення каналів зворотного зв'язку між державою і суспільством.

Досвід Естонії вважається одним із найбільш системних у Європейському Союзі, оскільки впровадження електронної ідентифікації, організація інтернет-голосування на національних виборах, а також повноцінне функціонування цифрових державних сервісів у сукупності створили передумови для формування цілісної моделі так званої «цифрової держави», яка стала прикладом для інших країн. Естонська система, що вирізняється своєю ефективністю, базується не лише на комплексному законодавчому забезпеченні, яке регламентує цифрові процеси, а й на високому рівні цифрової грамотності населення, що забезпечує її практичну реалізацію. Інтернет-голосування, яке застосовується ще з 2005 року та постійно вдосконалюється, суттєво підвищило доступність виборчого процесу, зокрема для громадян, які перебувають за кордоном або з інших причин не можуть бути фізично присутніми на виборчих дільницях. Водночас дослідники наголошують на тому, що рівень участі громадян визначається не лише наявністю технологічних інструментів, але й особливостями політичної культури суспільства, що своєю чергою підтверджує багатомірність і складність феномену електронної демократії.

Фінляндія натомість демонструє іншу модель розвитку електронної демократії, яка орієнтована насамперед на використання електронних петицій та цифрових консультацій із громадськістю, що дозволяє залучати громадян до процесу ухвалення рішень на різних рівнях. Платформа Kansalaisaloite.fi, яка функціонує як інструмент прямої демократії, забезпечує можливість ініціювання законодавчих змін за умовою збору визначеної кількості підписів, що створює реальні механізми впливу громадян на державну політику. Такий підхід не лише сприяє інституціоналізації громадянської активності, перетворюючи її на формалізований політичний процес, але й підвищує прозорість парламентського розгляду ініціатив, забезпечуючи відкритість і підзвітність влади. Водночас фінський підхід акцентує увагу на необхідності поєднання цифрових інструментів із традиційними процедурами представницької демократії, що дозволяє мінімізувати ризики технологічного детермінізму та забезпечити баланс між інноваціями і стабільністю політичної системи.

У Німеччині електронна демократія розвивається переважно через такі інструменти, як електронні консультації, відкриті дані та муніципальні платформи участі, які сприяють ширшому залученню громадян до процесів прийняття рішень на різних рівнях управління. Водночас обережність щодо запровадження інтернет-голосування безпосередньо пов'язана з рішенням Федерального конституційного суду 2009 року, який наголосив на необхідності суворого дотримання принципу публічності виборів, що є одним із фундаментальних елементів демократичної системи. Таким чином, німецька модель електронної демократії демонструє чіткий пріоритет правових гарантій і захисту конституційних принципів над швидкістю впровадження цифрових реформ, що своєю чергою підкреслює необхідність узгодження будь-яких інновацій із базовими нормами правової держави.

Франція активно застосовує електронні консультації та механізми партисипативного бюджетування на місцевому рівні, що дозволяє громадянам безпосередньо впливати на розподіл ресурсів і формування політик. Після періоду масштабних суспільних протестів 2018–2019

років уряд ініціював широкомасштабні цифрові консультації з громадянами, які стали важливим інструментом збору суспільної думки та формування нових підходів до управління. Такий підхід, що поєднує цифрові технології та елементи прямої демократії, став своєрідною відповіддю на кризу довіри до інститутів влади та водночас ефективним засобом відновлення комунікації між державою і суспільством. Французький досвід, таким чином, свідчить про те, що електронні інструменти здатні виконувати компенсаторну функцію в умовах політичної нестабільності та суспільної напруги.

Польща та Литва розвивають електронну демократію в межах ширших програм цифрової трансформації державного управління, що охоплюють як модернізацію адміністративних послуг, так і впровадження нових технологічних рішень. У цих країнах основний акцент зроблено на розвиток електронних послуг, забезпечення доступу до відкритих даних та впровадження систем цифрової ідентифікації, які створюють підґрунтя для подальшого розширення громадянської участі. Водночас рівень використання інструментів електронної участі значною мірою залишається залежним від соціально-економічних чинників, серед яких особливо важливим є цифровий розрив між міськими та сільськими територіями, що впливає на рівень доступності та ефективності таких інструментів [16].

Порівняльний аналіз свідчить про те, що країни Європейського Союзу, застосовуючи різні моделі електронної демократії, водночас демонструють спільну тенденцію до активної інтеграції цифрових інструментів у систему публічного управління, що зумовлено прагненням підвищити рівень прозорості, підзвітності та інклюзивності владних процесів (табл. 1).

Електронна демократія при цьому постає не як альтернатива традиційним представницьким інститутам, а як їхнє функціональне доповнення, яке розширює можливості участі громадян у прийнятті управлінських рішень і водночас трансформує сам характер взаємодії між державою та суспільством. Водночас ефективність впровадження таких інструментів значною мірою визначається сукупністю чинників, серед яких ключову роль відіграють рівень довіри до органів влади, ступінь цифрової грамотності населення, стан кібербезпеки, а також наявність чіткої та узгодженої нормативно-правової бази.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Подальший розвиток електронної демократії в Україні потребує комплексного та системного підходу, який передбачає не лише вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням європейських стандартів, а й одночасний розвиток цифрової інфраструктури, що має супроводжуватися суттєвими інвестиціями у сферу кіберзахисту. Важливою складовою цього процесу повинні стати освітні програми, спрямовані на підвищення рівня цифрової грамотності населення, які доцільно інтегрувати у державну політику як один із пріоритетних напрямів. Крім того, інтеграція інструментів електронної демократії у стратегічне управління територіальних громад сприятиме підвищенню ефективності місцевого самоврядування, тоді як налагодження партнерства між

державою та громадянським суспільством виступатиме ключовою передумовою сталого розвитку цифрових механізмів громадянської участі.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз механізмів електронної демократії як інструментів відновлення легітимності публічної влади в країнах ЄС та Україні

Країна	Е-голювання	Е-петиції	Бюджет участі	Відкриті дані	Нормативна база	Цифрова грамотність	Індекс довіри до влади
Естонія	Так з 2005 р. Rahvaalgatus.ee	Так	Так	Так	Комплексне законодавство	Високий (89 %)	52 % (ОЕС D 2023 р.)
Фінляндія	Обмежено Kansalaisaloite.fi	Так	Так	Так	Закон про е-ініціативи	Високий (87 %)	68 % (ОЕС D 2023 р.)
Німеччина	Ні рішення КС 2009 р.	Так	Так муніципальний рівень	Так	Конституційні обмеження	Середній (73 %)	40 % (ОЕС D 2023 р.)
Франція	Частково	Так	Так після протестів 2018 р.	Так	Закон про цифрову республіку	Середній (74 %)	33 % (ОЕС D 2023 р.)
Польща	Ні	Так	Так	Частково	Програма цифрової трансформації	Середній (67 %)	35 % (ОЕС D 2023 р.)
Литва	У розробці	Так	Так	Так	Стратегія цифрового уряду	Середній (70 %)	38 % (ОЕС D 2023 р.)
Україна	Перспектива кібербезпеки - бар'єр	Так Закон № 577-VIII	Так «Дія», ВГБ	Частково data.gov.ua	Концепція е-демократії 2017 р.; реформування триває	Низький-середній (58%)	26 % (Razumkov 2023 р.)

Джерело: Дані є узагальненими на основі: OECD Government at a Glance 2023; Індекс е-урядування ООН (EGDI) 2022; Eurostat Digital Economy and Society Index (DESI) 2023; звіт Razumkov Centre 2023; аналітичні записки НІСД. Рівень цифрової грамотності – частка населення з базовими цифровими навичками за Eurostat

В умовах глибоких суспільних трансформацій електронна демократія набуває особливого значення як інструмент відновлення легітимності публічної влади, оскільки вона не лише забезпечує підвищення прозорості, підзвітності та інклюзивності управлінських процесів, а й формує нові, більш ефективні канали комунікації між державою та громадянами. Результати проведеного дослідження засвідчують, що за умови належного нормативного, технологічного та освітнього забезпечення електронна демократія здатна не тільки зміцнити довіру до влади, але й сприяти стабілізації соціально-політичних процесів у державі. Водночас перспективи подальших наукових досліджень у цій сфері пов'язані з необхідністю здійснення глибокого емпіричного аналізу ефективності окремих інструментів електронної демократії, а також із проведенням порівняльного вивчення міжнародного досвіду їх впровадження та функціонування.

Література.

1. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol 1. Boston: Beacon Press, 1984. URL: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jurgen-habermas-theory-of-communicative-action-volume-1.pdf>.
2. Weber M. Politics as a vocation. 1946. URL: https://dn790009.ca.archive.org/0/items/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation.pdf.
3. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна А. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. *Аспекти публічного управління*. 2023. Том 11. № 3. С. 43-49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152334>.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 649-р від 20 вересня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>.
5. Coleman S., Norris D. A new agenda for e-democracy. Oxford Internet Institute, Forum Discussion Paper, 4. 2005. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1325255>.
6. United Nations E-Government Survey. 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/reports/un-e-government-survey-2022>.
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

8. Weber M. Economy And Society. URL: <https://dn790001.ca.archive.org/0/items/MaxWeberEconomyAndSociety/MaxWeberEconomyAndSociety.pdf>.

9. Про внесення змін до Закону України Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України № 577-VIII від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>.

10. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp.

11. Войнова Е.О. Електронна демократія: трансформація осмислення. *Політичне життя*. 2020. №4. С. 21-29. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.4.3>.

12. Грицяк Н.В., Соловйов С.Г. Електронна демократія: навчальний посібник. Київ: НАДУ, 2015. 66 с.

13. Government at a Glance. 2023. OECD. URL: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2023_3d5c5d31-en/full-report.html.

14. Руденко І.С. Цифрова трансформація публічного управління: комунікаційні механізми, етичні виклики та нормативне регулювання. *Сучасний науковий журнал*. 2025. №7(1). С. 59-69. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2025-7-7>.

15. Про захист персональних даних: Закон України № 2297-VI від 01.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

16. Аналітична інформація щодо кращих вітчизняних та зарубіжних практик впровадження інструментів електронної демократії та пропозиції до створення в Україні єдиної онлайн-платформи для взаємодії органів виконавчої влади з громадянами та інститутами громадянського суспільства. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/f/2f/6e196e97eb551aeadc18bb5c6581e2f1.pdf>.

References.

1. Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action*. Beacon Press. Boston. Available at: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jurgen-habermas-theory-of-communicative-action-volume-1.pdf>.

2. Weber, M. (1946). Politics as a vocation. Available at: https://dn790009.ca.archive.org/0/items/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation.pdf.

3. Korchak, N., Rachyns'kyj, A., Larina, N. (2023). «Digital transformation and electronic governance: scientific approaches to research in the field of public management and administration». *Aspekty publichnoho upravlinnia*. Vol. 11. № 3. pp. 43-49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152334>.

4. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2017). [On approval of the Concept of e-Government Development in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 649-r dated September 20, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>.

5. Coleman, S., Norris, D. (2005). *A new agenda for e-democracy*. Oxford Internet Institute, Forum Discussion. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1325255>.

6. (2022). United Nations E-Government Survey. Available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/reports/un-e-government-survey-2022>.

7. Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy. (2011). [On access to public information: Law of Ukraine]. № 2939-VI dated January 13, 2011. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

8. Weber, M. Economy And Society. Available at: <https://dn790001.ca.archive.org/0/items/MaxWeberEconomyAndSociety/MaxWeberEconomyAndSociety.pdf>.

9. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy Pro zvernennia hromadian» schodo elektronnoho zvernennia ta elektronnoi petytsii: Zakon Ukrainy. (2014). [Amendments to the Law of Ukraine "On Citizens' Appeals" regarding electronic appeals and electronic petitions: Law of Ukraine]. № 577-VIII dated July 2, 2015. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>.

10. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). Available at: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp.

11. Vojnova, E.O. (2020). «Electronic democracy: transformation of understanding». *Politychne zhyttia*. №4. pp. 21-29. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.4.3>.

12. Hrytsiak, N.V., Solovjov, S.H. (2015). *Elektronna demokratsiia*. [Electronic democracy]. NADU. Kyiv. Ukraine.

13. (2023). Government at a Glance. OECD. Available at: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2023_3d5c5d31-en/full-report.html.

14. Rudenko, I.S. (2025). «Digital transformation of public administration: communication mechanisms, ethical challenges and regulatory regulation». *Suchasnyj naukovyj zhurnal*. №7(1). pp. 59-69. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2025-7-7>.

15. Pro zakhyt personal'nykh danykh: Zakon Ukrainy. (2010). [On the Protection of Personal Data: Law of Ukraine]. № 2297-VI dated June 1, 2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

16. Analytichna informatsiia schodo kraschykh vitchyznianskykh ta zarubizhnykh praktyk vprovadzhennia instrumentiv elektronnoi demokratsii ta propozyttsii do stvorennia v Ukraini iedynoi onlajn-platforny dlia vziaemodii orhaniv vykonavchoi vlady z hromadianamy ta instytutamy hromadians'koho suspil'stva. [Analytical information on the best domestic and foreign practices in the implementation of electronic democracy tools and proposals for the creation of a single online platform in Ukraine for the interaction of executive authorities with citizens and civil society institutions]. Available at: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/f/2f/6e196e97eb551aeadc18bb5c6581e2f1.pdf>.

Abstract.

Medvid V., Dorofuyev O., Marchenko O. *Electronic democracy as a tool for restoring power in the context of social transformations*.

The article provides a comprehensive study of electronic democracy as a tool for restoring the legitimacy of public power amid large-scale social transformations in Ukraine driven by digitalization, globalization, armed aggression, and structural socio-economic changes. The methodological basis of the study is a combination of institutional, communicative, systemic, and synergistic approaches. The theoretical basis is the concept of power legitimacy by M. Weber and the theory of communicative action by Y. Habermas. The concepts of electronic governance as an administrative and service mechanism and electronic democracy as a political and communicative phenomenon that ensures citizens' participation in the formation and control of state policy are distinguished. A structural and functional model of e-democracy as a mechanism for restoring the legitimacy of government has been developed, covering five interrelated levels: subjects of interaction (state and civil society), e-democracy tools (e-petitions, online consultations, participatory budgeting, open data, e-voting), functional results (transparency, accountability, inclusiveness, feedback), final effect (restoration of legitimacy) and risks and limitations (digital inequality, cyber threats, formalization of participation, low digital literacy). A comparative analysis of e-democracy models across individual EU countries has been carried out, and Ukraine's place within the European experience of the digital transformation of public administration has been determined. The scientific novelty of the study lies in the systematic substantiation of e-democracy as a multidimensional mechanism for restoring government legitimacy, combining regulatory, technological, and participatory dimensions. It has been established that the effectiveness of e-democracy is determined not by the number of implemented platforms, but by the quality of real dialogue between the authorities and society. The results of the study show that, with appropriate regulatory, technological, and educational support, e-democracy can strengthen trust in authorities and help stabilize socio-political processes in Ukraine.

Keywords: e-democracy, e-government, digital transformation, public administration, restoration of power, legitimacy, trust, digital inequality, open data.

Стаття надійшла до редакції / Received 20.12.2025 Прийнята до друку / Accepted 02.01.2026 Оpubліковано / Published 19.01.2026

Бібліографічний опис статті:

Медвідь В.Ю., Дорофеев О.В., Марченко О.М. Електронна демократія як інструмент відновлення влади в умовах суспільних трансформацій. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2026. № 1. С. 162-167.

Medvid V., Dorofuyev O., Marchenko O. *Electronic democracy as a tool for restoring power in the context of social transformations. Actual problems of innovative economy and law*. 2026. No. 1, pp. 162-167.